

A XXXV. Szent György-napi juhásztalálkozó Hódmezővásárhelyen

Ne a hamut – a lángot őrizzük!

Május 11-én az Alföldi Állattenyésztési Napok kiállítási területének főszínpadán V. Németh Zsolt, az Agrárminisztérium miniszteri biztosa, a XXXV. Szent György-napi juhásztalálkozó fővédnöke nyitotta meg a rendezvényt. A mára országos esemény az elmúlt évtizedek alatt sokat változott, de mindig is az ágazatot érintő aktuális rövid és hosszú távú kihívásokra kereste a választ.

tartani az ágazatot egy sikeres generációváltás mellett. De új technológiák megismertetése is alapvető, s legalább ilyen lényeges, hogy a XXI. század fogyasztói is egyre jobban ismerjék az ágazat termékeit, így egyre több és több juhterméket fogyasztunk

Horn Péter, a Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség el-

nöke rámutatott arra, hogy az emberiség és az állattenyésztés fejlődése sokat köszönhet a juhoknak. Már 2000 évvel ezelőtt is, ahogy írásos emlékek bizonyítják, a Római Birodalomban a szarvasmarha után a juhok álltak a legnagyobb bevételt biztosító háziállatok sorában. Az akkor élt emberek leginkább nemcsak gyapját, sajtját és húsát értékelték. Nemcsak a földművesek, hanem az előkelők is gyakran fogyasztottak juhtermékeket. De a rómaiak már ismertek több olyan tenyésztési módszert, melyeket ma is alkalmazunk. Így például a finomgyapjas juhokat olykor vadjuhokkal keresztezték, hogy hosszútávon ellenálló, jó termelő egyedekre tegyenek szert. A mesterséges termékenyítést is először a lovak mellett juhok esetében alkalmazták tömegesen. Orosz tudósok a szovjet hadsereg megrendelésére dolgozták ki az eljárást, így tudtak százezerszám kiváló gyapjútermelő képességgel rendelkező állatot biztosítani. Ez volt az alapja, hogy a hadsereget folyamatosan meleg ruhával tudják ellátni. Mindez akkor történt, amikor a nyugati világban még csak alig-alig alkalmazták mesterséges termékenyítést.

A rendezvényen az elmúlt évtizedekben legalább ilyen fontosnak tartották a népszokások megőrzését, felelevenítését, így az idei találkozó folyamán is több folklór műsort láthattunk a nagyszínpadon.

Az ünnepélyes megnyitó Almási Sándor pásztor megindító autentikus balladaéneklésével kezdődött, majd Dr. Horváth Józsefnek, a Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Kara dékánjának megnyitó beszéde hangzott el, aki kitért arra, hogy a 35 éves múlt egyértelműen igazolja azt, hogy bár a lehetőségek és a kihívások változnak, mégis ez az országos juhásztalálkozó folyamatosan képes a megújulásra. Jelenleg a legfontosabb megválaszolandó kérdések között szerepel, hogyan lehet hosszú távon fenn-

Juhászat hét nemzedéken át

Hosszú idő óta nincs olyan esztendő, hogy Szikszai István csanádpalotai pásztor ne jöjjön el a hódmezővásárhelyi juhásztalálkozóra. Immár nem egyedül érkezett, hanem unokája, Bán Hunor is elkísérte, akiben nagyapja véleménye szerint ősi pásztóvér csörgedez. Az idős pásztor idén is több különböző elismerésben részesült, így az Alföldi Állattenyésztési és Mezőgazda Napokon az őshonos szakbizottság különdíját nyerte el cigája jerkecsoportjával, valamint állatait kapták a kiállítási harmadik helyezést is.

Jelenleg mintegy 300 egyed alkotja Szikszai gazda állományát, s immár 51. esztendeje, hogy tereli a cigájakat. Az első állatokat kilenc éves korában kapta nagybátyjától, melyeket madzagon vezetve vitt a szülői házhoz. Ugyanis ekkoriban nem tartottak birkát a ház körül, mivel 1965-ben, a nagyapa halálakor a család

megvált az összes állattól. Szikszai István, amikor munkába kellett állnia, a tsz-ben juhásznak szegődött, de nap mint nap érezte, hogy nem tsz-alkalmazottnak, hanem szabad pásztornak született, így az első adandó alkalommal lelécelt a közösből. A Szikszai család igazi juhászdinasztia, ő maga az ötödik, tehát Bán Hunor már a hetedik nemzedéket képviseli.

Szikszai István ükapja és dédapja volt az, aki szépen, lassan Bácskából hajtotta a fajtát. A XX. század nagy megpróbáltatásai az ő dinasztiájukat sem hagyták érintetlenül:

amikor meghúzták a trianoni határt, ez a dédszülők családját lényegében kettészelte. Az apai ház Romániába került, míg az akol a legelőkkkel Magyarországra. Mivel abban hittek, hogy ez a határ nem fog tartósan fennmaradni, a dédanya a három kisebbik gyerekkel odaát maradt, míg a három nagy ideát rekedt az apjukkal együtt, akinek elkelt a segítség a jószág körül. A Szikszai nagycsalád a mai napig fele-fele részben él a két országban, s közös bennük, hogy szép számmal vannak köztük juhászok. Az ötvenes évek sem kedveztek a családnak, István nagyapját sok-sok megurcoltatás érte.

A rendszerváltás óta a rokoni kapcsolatok újra megerősödtek, s féltve őrzött botját Szikszai István Erdélyben pásztorkodó unokaöccsétől kapta, mellyel az év minden napján a cigáják mellett dolgozik. Sokat törte már a fejét azon, milyen fa is adta ezt a kiváló botot, mely valóságos kincset ér a nyáj mellett. Gyönyörű juhászöltözetét viszont fia vásárolta számára. E szavakkal adta át az ajándékot az apjának: „édesapám, mindig derék juhász voltál, itt az ideje, hogy tisztességgel fel tudj öltözni”. Díszes kampós botját, melyet csak ünnepi alkalmakkor vesz magához, a 60. születésnapjára kapta, akárcsak subáját, melyet dr. Gáspár András helybéli állatorvos megbecsülése jeléül ajándékozott számára.

A birkák körül Szikszai István legnagyobb segítőtársa a négy szemár, melyek, ha kell, szánkövél húzzák a takarmányt.

Az idős juhász hat unokája közül öt fiú, s már mindegyikük kapott nagyapjuktól birkát. Amint Hunor arcán is látszik a büszkeség és az elhivatottság, egyértelmű, hogy a Szikszai dinasztia hagyományai tovább fognak élni.

T. Zs.

Csomai Géza, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara alosztályvezetője kiemelte, örömdetes dolog látni, hogy itt Hódmezővásárhelyen is évről évre gyakoribb, hogy egy-egy család több generációja állítja ki állományának legszebb állatait.

A megnyitón végezetül V. Németh Zsolt rámutatott arra, hogy kiemelkedő nemzeti értékeink közt szerepel több, a juhágazathoz kötődő nemzeti örökségünk, például ételek, őshonos állatfajták. Fontos, hogy vannak köztünk pásztorember, akik különös szakértelemmel bírnak, hiszen igen jól ismerik környezetüket, tudják, hol van fűben, fában orvosság, a

közelgő időjárásra tudnak következtetni a jelekből. A pásztórok csendes, olykor visszahúzódó emberek, de felelősség- és kötelességtudatuk legendás. Tudásuk, kultúrájuk nem kerülhet „skanzenbe”, hanem szükséges, hogy a mindennapokban a jövőben is tovább éljen: „ne a hamut, hanem a lángot őrizzük!”

A juhásztalálkozón idén is megrendezték a már hagyományossá váló tenyészállat-kiállítást, juhnyírási bemutatót, de juhászati és pásztor használati eszközöket, kellékeket is vásárolhattunk. Természetesen a főzőverseny sem maradt el.

– tóth –

Konkoly-Thege Sándor-díj

Harminc éve a juhtenyésztésért

Hajduk Pétert Konkoly-Thege Sándor-díjjal tüntette ki az agrárminiszter. A Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség ügyvezető igazgatója a magyar juh törzstenyészetek tevékenységének irányításában és működtetésében, az ország teljes juhállományának jelölési és nyilvántartási rendszerének kialakításában végzett három évtizedes kiváló tevékenységéért vehette át a díjat.

A technikus végzettségű szakember egy téveszben, majd a többször átalakult állattenyésztési szervezetekben dolgozott, közben diplomát szerzett Kaposvárott. Amikor 1990-ben megalakult a Juhtenyésztők Országos Egyesülete, igazgatójává nevezték ki. Az egyesület szövetséggé fejlődött, vezetője Hajduk Péter maradt, és azóta betölti ezt a posztot. A nagy múltú szervezet kiütemezett vezetőjét értékelésre kértük: a szövetség és a juhágazat harminc éves történetének értékelésére.

Egy emberöltőt töltött el egy helyen, vezetőként. Milyen volt?

– Sikeresnek tekintem. Az volt a szép, hogy alkothatott az ember, és le lehetett tenni bizonyos, az ágazat szempontjából nélkülözhetetlen dolgoknak az alapjait. Az első feladat a régi idők törzskönyvi dokumentációjának megmentése volt. Ez nem mindig sikerült, voltak olyan állattenyésztő vállalatok, ahol már nem lőttük fel az adatokat. Aztán el kellett készíteni egy új törzskönyvezési és teljesítményvizsgálati rendszert. Ehhez az 1993-as állattenyésztési törvény jó háttérrel adott. Azelőtt a tenyésztés abból állt, hogy: „keresztézzel össze mindent mindenre!” Való igaz így a heterózis hatás következtében jó eredményeket lehetett elérni, de nem lehetett stabilizálni a tulajdonságokat. Az új tenyésztési program hatására 1996-tól elkezdődött a fajtatiszta tenyésztés és az utóbbi 20-25 évben megmutatta, hogy komoly eredményeket csak következetes tenyésztőmunkával lehet elérni.

A juhállomány 90 százaléka magánkézbe került, új elismerésre méltó tenyészetek jelentek meg. A törzstenyészetek biztonságos háttérrel nyújtottak az ágazat sikereihez. A törzskönyvezés speciális ismereteket, pontos, kitartó munkát igényel. Igazuk volt őseinknek, amikor még a '70-es években törzskönyvezési iskolát működtettek, és azokat a szakembereket vonták be ebbe a munkába, akik precízek voltak és szépen írtak.

Az elmúlt harminc évben voltak hullámhegyek és hullámvölgyek is. Ez általában jellemző az állattenyésztési ágazatokra, ezekhez kellett alkalmazkodni. Sokan elfelejtik, hogy a tenyésztés nem kampánymunka, hanem folyamatos tevékenységet igényel. Cél: kihasználni a csúcspontokat és túlélni a mélypontokat. Aki nem sajnál évtizedeket ráfordítani például a szaporaság növelésére, vagy a jobb húsformák kialakítására, az fog talpon maradni. Az viszont, aki kapkod, és a céljait váltogatja, csalódnai fog.

A fajtakérdésben, benne a merinó szerepnek megítélésében hogyan sikerült közös nevezőre jutni?

– A '90-es évek közepén a merinóból volt a legtöbb törzsalomány az országban. Azelőtt rengeteg országból érkezett merinó jellegű fajta, ezektől kellett letisztítani az állományt. Helyettük újabb fajták érkeztek. Vannak divatfajták, amelyeket behoznak, de rövid időn belül eltűnnek. Most hiába van több mint 30 fajta az országban, közülük 5-6 határozza meg a hazai köztenyésztést és árutermelést, de ebben döntő

szerepe a magyar merinónak van.

Az évtizedek alatt sok állományváltáson esett át az ágazat, talán nem is indokolatlanul...

– A rendszerváltás után volt egy meredek lejtmenetünk, ez 1994–95-ig tartott. Onnantól kezdve felfelé ívelő pályáról beszélhetünk, 2004–2005-ig, amikor az uniós csatlakozás miatti várakozása hatására nőtt az állomány egészen 1,1-1,2 millió anyajuhra. Utána, mivel az uniós csatlakozás nem hozta a várt tá-

mogatási mértéket, elkezdődött egy visszaesés 2010-ig. Akkoriban jelentős aránytalanság volt tapasztalható a húsmarha és a juh támogatása között, a húsmarha ágazat javára. A közelmúltig, 2010–2017 között újabb fejlődési pályát írt le az ágazat, ez csak 2017 végén tört meg. Mostanában 20-30 ezerrel csökken évente az anyaállomány. Ennek oka nemcsak a külföldi érdeklődés a magyar növendék és kifejlett tenyészállatok iránt, hanem az is, hogy generációváltáshoz érkezünk. Azok, akik az 1990-es évek elején kialakították juhtenyésztésüket, most adják át utódjuknak.

Mindennek háttéréként elmondható, hogy nem történt meg a juhágazatban az a technológiai váltás, ami más állatfajknál következett. Azokban a juhászokban, ahol mégis lezajlott, legelőkertek vannak, önetetők, önítatók, válogató karámok. A juhtele-

pek döntő többségében azonban – ez a tenyészetek 80-85 százaléka – még minden ugyanúgy történik, mint az 1960-70-es években.

A jövő ezek szerint még rosszul is alakulhat?

– Két dolognak jelentősen meg kell változni ahhoz, hogy az ágazatunk hosszú távon életképes maradjon. Az egyik: az állattartóknak új technológiai eszközök alkalmazásával csökkenteni kell az élőmunka igényt, növelni a termék előállítását, és javítani a minőségen. A másik a kereskedelmi tevékenység megújítása. Az a szemlélet, hogy „ami megtermelődik, majd eladjuk” idejétmúlt. Ugyanúgy, ahogy Nyugat-Európában történik, a kereskedőknek nálunk is termeltetni kell. Meg kell mondani, hogy milyen árualapra van szükség, mikorra, milyen fajtával, milyen technológiával, milyen súlykategóriában, és mennyiért? Ha ez a kettő párosulni fog, akkor várható, hogy színvonalas juhászok lesznek az országban.

Ez azért fontos, mert ökológiai adottságaink megvannak a juhús előállításához és az Európai Unió még mindig nem önellátó ebből a termékből. Ráadásul ezzel a friss hússal, amit mi viszünk piacra, nyerő pozícióban vagyunk.

A juhágazatban nincs olyan szakmaközi szervezet, mint más állatfajknál. Ez talán nem véletlenül alakult így, ezért indokolt a kérdés, valóban szükség van rá?

– A minisztérium ezt szorgalmazza. Mi is szeretnénk, de sajnos nem mindenki van így ezzel. Vannak, akiknek nem tetszik, hogy mi egy működő szervezet vagyunk sok taggal, és ha mi belépünk a szakmaközi szervezetbe, ott jelentős súlyunk lenne. Ez az ellenkezés oka. Pedig jó lenne, ha létrejönne, mert akkor ezen keresztül lehetne szabályozni a piacorientált kereskedelmet, árat előre jelezni, előírni, hogy milyen szerződéseket kössenek a termelők a kereskedőkkel.

– gyulai –